

Sygn. akt III AUa 1172/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 października 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Alicja Podlewska (spr.)
Sędziowie:	SA Bożena Grubba SA Michał Bober
Protokolant:	sekr. sądowy Anna Kowalewska

po rozpoznaniu w dniu 27 października 2017 r. w Gdańsku

sprawy D. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o wysokość świadczenia

na skutek apelacji D. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 14 kwietnia 2017 r., sygn. akt VII U 1990/17

I. oddala apelację;

II. przyznaje radcy prawnemu G. G. – Kancelaria Rady Prawnego G. G. w G. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Gdańsku kwotę 120 (sto dwadzieścia 00/100) zł powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonemu z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Bożena Grubba SSA Alicja Podlewska SSA Michał Bober

Sygn. akt III AUA 1172/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 08 grudnia 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. (pozwany) ustalił, iż wobec zbiegu uprawnień D. S. (ubezpieczony) do renty socjalnej i renty rodzinnej kwota renty socjalnej podlega obniżeniu i wynosi od dnia 01 grudnia 2016 r. kwotę 246,62 zł.

Od powyższej decyzji D. S. wniósł odwołanie, wnosząc o jej zmianę i wypłatę obu świadczeń - renty socjalnej i rodzinnej w pełnej wysokości. Ubezpieczony wskazał, że obniżenie kwoty wypłaty renty socjalnej pobieranej w zbiegu z rentą rodzinną jest dla niego krzywdzące, ponieważ ma problemy finansowe i nie stać go na wynajęcie mieszkania.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany wniósł o jego oddalenie. Wyjaśnił, iż zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej w przypadku zbiegu uprawnień do renty socjalnej z uprawnieniem do renty rodzinnej kwota renty socjalnej ulega takiemu obniżeniu, aby łączna kwota obu świadczeń nie przekraczała 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Żadna ze stron nie wniosła o przeprowadzenie rozprawy.

Wyrokiem z dnia 14 kwietnia 2017r. Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił odwołanie ubezpieczonego (sygn. akt VII U 1990/17).

Swoje rozstrzygnięcie Sąd I instancji oparł o następujące ustalenia faktyczne i prawne.

Ubezpieczony D. S., urodzony w dniu (...), w dniu 19 października 2016 r. złożył do pozwanego organu rentowego wniosek o ponowne ustalenie wysokości renty rodzinnej.

Uprzednio decyzją organu rentowego z dnia 01 marca 2015 r. o numerze (...) podwyższono wnioskodawcy kwotę renty, zaś po ustaleniu zbiegu uprawnień do renty socjalnej i renty rodzinnej ustalono, iż kwota renty socjalnej wynosi od dnia 01 marca 2015 r. 246,04 zł.

W 2015 r. wnioskodawca nie kwestionował obniżenia przysługującej mu kwoty renty socjalnej w związku ze zbiegu tego świadczenia z rentą rodzinną.

Na podstawie orzeczenia lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 16 listopada 2016 r. wnioskodawca został uznany całkowicie niezdolnego do pracy do dnia 30 listopada 2019 r.

Pozwany decyzją z dnia 08 grudnia 2016 r. przeliczył ubezpieczonemu rentę rodzinną od dnia 01 grudnia 2016 r., ustalając ją na kwotę 1.518,50 zł, które to świadczenie powiększono o kwotę renty socjalnej tj. 246,62 zł. Renta rodzinna przysługuje wnioskodawcy do dnia 30 listopada 2019 r.

Zaskarżoną przez ubezpieczonego decyzją z dnia 08 grudnia 2016 r. pozwany na podstawie art. 4 oraz art. 9 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. 2013 r. poz.982 j.t.) dokonał ponownego przeliczenia renty socjalnej poprzez ustalenie, iż wobec zbiegu uprawnień wnioskodawcy do renty socjalnej i renty rodzinnej kwota renty socjalnej podlega obniżeniu i wynosi 246,62 zł od dnia 01 grudnia 2016 r., to jest od miesiąca, w którym wydano niniejszą decyzję.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, iż powyższy stan faktyczny ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach rentowych przedłożonych do niniejszej sprawy, jak również w aktach sprawy. W ocenie Sądu Okręgowego brak jest podstaw by kwestionować prawdziwość, rzetelność dokumentów zgromadzonych w sprawie. Sąd zważył, iż dowody te układają się w spójną całość.

Sąd I instancji stwierdził, iż odwołanie ubezpieczonego. w świetle ustalonego stanu faktycznego i obowiązujących przepisów prawa, nie zasługiwało na uwzględnienie.

Zdaniem Sądu, w przedmiotowej sprawie w wystąpiły przesłanki określone w art. 148¹ § 1 k.p.c., uzasadniające wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym, ponieważ po złożeniu przez strony pism procesowych Sąd uznał, że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne. W szczególności stan faktyczny w sprawie był niesporny, a w kwestii stosowania prawa strony zajęły stanowiska na piśmie. Sąd Okręgowy zważył, iż problem poddany ocenie Sadu stanowi zagadnienie stricte prawne, w świetle bezspornego stanu faktycznego.

Zgodnie z art. 4. ust. 1. ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. 2013 r. poz.982 j.t.), dalej: ustawa, renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało: 1) przed ukończeniem 18. roku życia; 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25. roku życia; 3) w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Odwołujący D. S., w myśl przepisu art. 4 ust. 2. Ustawy, jest osobą, która spełnia warunki określone w ust. 1, nadto jego całkowita niezdolność do pracy ma charakter okresowy, zatem przysługuje mu renta socjalna okresowa, do dnia 30 listopada 2019 r.

Zgodnie z art. 9 ust. 1 wskazanej wyżej ustawy, w przypadku zbiegu uprawnień do renty socjalnej z uprawnieniem do renty rodzinnej kwota renty socjalnej ulega takiemu obniżeniu, aby łączna kwota obu świadczeń nie przekraczała 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Kwota obniżonej renty socjalnej nie może być niższa niż 10% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

W niniejszej sprawie wysokość renty rodzinnej ubezpieczonego, ustalona od dnia 01 grudnia 2016 r. jako miesiąca wydania decyzji, wynosi 1.518,50 zł (decyzja z dnia 08 grudnia 2016 r., niezaskarżona przez ubezpieczonego – k. 170-171 akt rentowych). Z kolei kwota najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od dnia 01 marca 2016 r. wynosi 882,56 zł – co wynika z komunikatu Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 15 lutego 2016 r. w sprawie kwoty najniższej emerytury i renty, dodatku pielęgnacyjnego i dodatku dla sierot zupełnych oraz kwot maksymalnych zmniejszeń emerytur i rent (M. P. z 2016 poz. 168). 200 krotność zatem kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy w dacie wydawania spornej decyzji przez pozwanego wynosiła 1.765,12 zł (882,56 zł x 2).

W związku z powyższym, pozwany prawidłowo dokonał, na podstawie art. 9 ust. 1 cytowanego przepisu ustawy, obniżenia kwoty należnej wnioskodawcy renty socjalnej w taki sposób, iż suma świadczenia w postaci renty rodzinnej od dnia 01 grudnia 2016 r. (1.765,12 zł) oraz renty socjalnej (246,62 zł) wyniosła łącznie właśnie 1.765,12 zł. (1.518,50 zł + 246,62 zł = 1.765,12 zł). Z przepisu wynika, iż obniżeniu w sytuacji zbiegu prawa do renty rodzinnej i socjalnej podlega właśnie renta socjalna, pozwany organ zaś dokonał prawidłowego obniżenia w zakresie kwoty, ustalając rentę socjalną wnioskodawcy od dnia 01 grudnia 2016 r. na najwyższą dopuszczalną przy zbiegu świadczeń kwotę 246,62 zł.

Tym samym, w ocenie Sądu Okręgowego, kwota renty socjalnej została prawidłowo obniżona do kwoty 246,62 zł. Zaskarżona decyzja odpowiada prawu, a żądanie ubezpieczonego jest sprzeczne z regulacją wynikająca z art. 9 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej.

Konkludując, w oparciu o art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. w związku z przywołanymi wyżej przepisami, Sąd Okręgowy odwołanie ubezpieczonego oddalił.

Apelację od powyższego wyroku wniósł D. S., zaskarżając wyrok w całości i domagając się jego zmiany poprzez przyznanie ubezpieczonemu zarówno renty rodzinnej, jak i renty socjalnej w pełnej wysokości od dnia 01 grudnia 2016r. Ponadto pełnomocnik z urzędu ubezpieczonego wniósł o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej wraz z należnym podatkiem VAT, gdyż koszty te nie zostały do tej pory w żadnym zakresie zapłacone.

Skarżący zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci art. 5 kodeksu cywilnego na skutek niezastosowania zasad płynących z w/w normy prawnej albowiem wyjątkowy charakter sprawy w świetle zasad współzycia społecznego nakazywał nie uwzględnić zasad obliczania wysokości renty socjalnej w przypadku jej zbiegu z uprawnieniem do renty rodzinnej.

W uzasadnieniu skarżący wyjaśnił, iż kwestionuje zastosowanie art. 9 ustawy o rencie socjalnej poprzez zmniejszenie wysokości przyznanej renty socjalnej z 741,35 PLN do kwoty 246,62 PLN. Jego zdaniem, w niniejszej sprawie powinien znaleźć zastosowanie art. 5 kodeksu cywilnego, gdyż działanie Organu rentowego jest sprzeczne z zasadami współzycia

społecznego. Co do zasady przepisy Kodeksu cywilnego stosuje się w zakresie ubezpieczeń społecznych jedynie wtedy, gdy przepis jasno odnosi się do przepisów Kodeksu cywilnego. Jednakże w wyjątkowych okolicznościach możliwe jest zastosowanie klauzul generalnych ujętych w Kodeksie cywilnym także w stosunku do przepisów z zakresu ubezpieczeń społecznych. Nie można bowiem ograniczyć ochrony prawnej ubezpieczonych, w sytuacjach gdy okoliczności danej sprawy są na tyle wyjątkowe, że niezastosowanie klauzul generalnych prowadzi do wyjątkowo niekorzystnych rozstrzygnięć. Tym bardziej, że Organ rentowy sam wielokrotnie w innych sprawach powołuje się na art. 5 Kodeksu cywilnego.

Z akt jasno wynika, że Ubezpieczony jest całkowicie niezdolny do pracy. Jego choroba jest na tyle poważna, że wymaga regularnego i bardzo kosztownego leczenia. Oprócz leków stan jego zdrowia wymaga częstych odwiedzin pielęgniarki. Ubezpieczony jest także

zobowiązany do utrzymywania mieszkania, w którym przebywa. Opis jego zmagania z chorobą jest dobrze opisany w dwóch opiniach znajdujących się w aktach sprawy: karty 75 -81 oraz karty 83 - 89. U Ubezpieczonego wykryto schizofrenię paranoidalną z objawami psychotycznymi. Pojawiają się urojenia prześladowcze i lęki. Bez kosztownego leczenia

farmakologicznego jego stan zdrowia będzie się pogarszał.

Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, że w niniejszej sprawie stan faktyczny jest na tyle wyjątkowy, że Ubezpieczony zasługuje na szczególną ochronę i w związku z tym

zastosowanie powinny znaleźć klauzule generalne, które w szczególności chronią osoby chore i nieporadne. Takim osobom należy się szczególna opieka i ochrona prawna zgodnie z art. 68 ust. 3 Konstytucji RP, w której zagwarantowano że władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej osobom niepełnosprawnym. Opieka ta wyraża się także poprzez pomoc finansową celem ułatwienia choćby w minimalnym stopniu ich i tak trudnego i pełnego cierpienia życia.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelację należało oddalić, gdyż nie zawiera zarzutów skutkujących koniecznością zmiany lub uchylenia zaskarżonego wyroku.

Sąd I instancji dokonał prawidłowego rozważenia zebranego materiału dowodowego znajdującego się w aktach sprawy, dokonując trafnie jego oceny. Nie sposób zarzucić Sądowi I instancji, że przy tej ocenie uchybił zasadom logicznego rozumowania lub zasadom doświadczenia życiowego. Sąd Apelacyjny zaakceptował w całości istotne dla rozstrzygnięcia ustalenia faktyczne i ocenę prawną dokonaną przez Sąd I instancji, traktując je jak własne, nie widząc w związku z tym konieczności ich ponownego szczegółowego przytaczania (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 roku, sygn. I PKN 339/98, publ. OSNAPiUS z 1999 roku, z. 24, poz. 776).

W konkretnej sprawie niesporne jest, iż ubezpieczony w dacie wydania przedmiotowej decyzji (8 grudnia 2016r.) był uprawniony do pobierania w zbiegu renty socjalnej i renty rodzinnej, a łączna wysokość kwot tych świadczeń przekraczała 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Sąd Okręgowy prawidłowo zatem stwierdził, iż stosownie do art. 9 ust 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U.2013.982 j.t – dalej „ustawa”), powyższe uzasadniało obniżenie tej renty do kwoty 246,62 zł (różnicy pomiędzy kwotą 200% najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy i kwoty renty rodzinnej). Dodać należy, iż tak ustalona wysokość renty socjalnej jest wyższa niż 10 % kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy (10% kwoty 882,56 zł – art. 9 ust 1 zd. 2 ustawy).

Apelacja zarzuca wyłącznie naruszenie prawa materialnego poprzez niezastosowanie przez Sąd Okręgowy przepisu art. 5 kodeksu cywilnego. Ustosunkowując się do powyższego w pierwszej kolejności wskazać należy, iż przepisy prawa ubezpieczenia społecznego mają charakter bezwzględnie obowiązujący. Tworzą system prawa ścisłego, zamkniętego.

Nie mogą być przeto interpretowane rozszerzająco, zwłaszcza przy zastosowaniu reguł wykładni aksjologicznej (wyrok SN z 25 września 2014r. I UK 39/14 LEX nr 1566716). Przepis art. 9 ust 1 ustawy nie pozostawia dowolności w zakresie ustalania wysokości renty socjalnej w sytuacji pobierania jej w zbiegu z rentą rodzinną. Ustawodawca nie wyłączył spod jego zastosowania osób uprawnionych znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej. Stąd nie było podstaw do dokonywania takiej wykładni przez sąd.

Podkreślić też należy, że utrwalone jest w orzecznictwie stanowisko, iż w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie ma zastosowania art. 5 k.c. (nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony), zaś materialnoprawną podstawą żądań mogą być tylko przepisy prawa, a nie zasady współżycia społecznego. Do złagodzenia rygorów prawa ubezpieczeń społecznych nie stosuje się ani art. 5 k.c. Przepisy z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych mają charakter bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa publicznego nie mogą być modyfikowane lub zastępowane przez zasady współżycia społecznego (por. między innymi wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2009 r., I UK 174/09, LEX nr 585709, z dnia 14 grudnia 2005 r., III UK 120/05, OSNP 2006 nr 21-22, poz. 338 oraz z dnia 23 października 2006 r., I UK 128/06, OSNP 2007 nr 23-24, poz. 359, z dnia 19 czerwca 1986 r. w sprawie II URN 96/86, Służba Pracownicza 1987 nr 3; z dnia 29 października 1997 r. w sprawie II UKN 311/97, publik. OSNAPiUS 1998 nr 15, poz. 465; z dnia 26 maja 1999 r. w sprawie II UKN 669/98, publik. OSNAPiUS 2000 nr 15, poz. 597 - notka; z dnia 12 stycznia 2000 r. w sprawie II UKN 293/99, publik. OSNAPiUS 2001 nr 9, poz. 321 - notka, postanowienie z dnia 26 maja 1999 r. w sprawie II UKN 670/98, niepublikowane, z dnia 27 stycznia 2016 r. III UK 76/15 LEX nr 2000389, z dnia 16 czerwca 2011r. III UK 214/10 LEX nr 1095955, wyrok SA w Warszawie z 08 listopada 2013r. III AUa 3548/12 Lex nr 1400480, wyrok SA w Białymstoku z 09 października 2013r. II AUa 359/13 LEX nr 1386064, wyrok SA w Poznaniu z dnia 01 sierpnia 2013r. III AUa 1497/12 LEX nr 1363310). Względy pozanormatywne związane z zasadami współżycia społecznego oraz sprawiedliwości społecznej nie mogą zatem stanowić podstawy wydania przez organ rentowy decyzji o przyznaniu świadczenia w konkretnej – żądanej przez osobę uprawnioną - wysokości. Także zatem z powyższych przyczyn zarzut naruszenia art. 5 k.c. uznać należy za niezasadny.

Jedynie dodatkowo zauważyć trzeba, iż unormowanie zawarte w art. 9 ustawy dotyczy osób pobierających świadczenie z uwagi na całkowitą niezdolność do pracy – a zatem osób, którym stan zdrowia nie pozwala na wykonywanie jakiegokolwiek pracy. Stąd nietrafnie skarżący argumentuje również konieczność zastosowania w sprawie art. 5 kc, wyjątkową sytuacją, która polega na całkowitej niezdolności do pracy ubezpieczonego i koniecznością poddawania się przez niego stałemu leczeniu.

Stosownie do art. 22³ ust 1 ustawy z dnia 06 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. 2016.233 tj. ze zm.), Sąd odwoławczy przyznał pełnomocnikowi ubezpieczonego, zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Wysokość kosztów nieopłaconej pomocy prawnej Sąd ustalił jako 100% stawki minimalnej w sprawach o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego w postępowaniu apelacyjnym, stosownie do § 16 ust 1 pkt 2 w związku z § 15 ust 2 i § 4 ust 1 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. 2016.1715), mając na uwadze rodzaj i stopień zawłości sprawy oraz nakład pracy pełnomocnika. Stosownie do § 4 ust 3 powołanego rozporządzenia stawka została podwyższona o należny podatek VAT.

SSA Alicja Podlewska SSA Bożena Grubba SSA Michał Bober